

Säveltämisestä, improvisoinnista ja sovittamisesta

Sanna Ahvenjärvi

Säveltäjä

Suomen Säveltäjien pedagoginen Ääneni äärelle -työryhmä

Sävellyksen ja musiikin hahmotusaineiden lehtori,

Jokilaaksojen musiikkiopisto

Etunimistä tai loman koho- kohdista kehorytmi

26.

Pieni tehtävä: Etunimistä kehorytmit

Kukin oppilas keksii ja esittää nimestään kehorytmin, ja syntyneet rytmit yhdistetään pitkäksi ketjuksi. Tehtävä toimii hyvin myös tunnelmaa vapauttavana tutustumisleikkinä!

Tehtävän laatija

Sanna Ahvenjärvi

Jaa tehtävä:

» Perusteet

Etunimistä tai loman koho- kohdista kehorytmi

....

- Yhdistetään uusi rytmi ja nimi aina edeltäviin. Voidaan harjoitella myös pienempinä kokonaisuuksina.
- Kun kaikki ovat esitelleet oman nimensä ja kehorytminsä, harjoitellaan niitä sisääntulojärjestyksessä muutama kerta. Tässäkin vaiheessa voidaan harjoitella vaikeimpia kohtia pienempinä palasina. Verrataan harjoittelumetodia soittoläksyen harjoittelumetodeihin.
- Seuraavassa vaiheessa jätetään nimet pois ja tehdään pelkät kehorytmit.
- Siirrytään piiristä puolikaareen. Joku oppilaista saa tulla kapellimestariksi, joka osoittaa kädellä jotain oppilaista, ja koko ryhmä tekee kyseisen oppilaan kehorytmin. Kun kaikkien rytmit on soitettu vähintään kerran läpi, vaihdetaan kapellimestaria.
- Voidaan kokeilla myös, miltä kuulostavat kaksi, kolme - tai koko ryhmän - kehorytmit päällekkäin.

Etunimistä
tai loman
koho-
kohdista
kehorytmi

....

» Työskentelyn eteneminen

- Harjoitetta voidaan käyttää uuden ryhmän ensimmäisellä tunnilla tutustumisleikkinä. Keskenään tutun ryhmän kanssa etunimen tilalla voidaan käyttää esimerkiksi lemmikkieläimen nimeä, loman kohokohtaa, lempiruokaa jne.
- Kukin oppilas keksii oman etunimen lausuntarytmiin kehorytmin (esim. taputus, napsaus, jalan tömistys, rintakehän taputus, reisien taputus, hyppy, hyppy ilmassa pyörähtäen). Kehorytmi voi olla joko täysin etunimen mittainen tai alkaa esimerkiksi yhden iskun ennen etunimen sanomista ja jatkua sen jälkeen.
- Harjoitusta tehdessä seisotaan piirissä. Omaa rytmiä keksittäessä käännetään selkä kohti piirin keskustaa, jotta jokainen saa keksiä oman kehorytminsä omassa rauhassa.
- Kun kaikki ovat keksineet oman rytminsä, käännytään takaisin kasvot kohti piirin keskustaa. Nimien ja kehorytmien esittely tehdään joko piirin järjestyksessä tai halukkuusjärjestyksessä. Kukin oppilas esittää oman kehorytminsä nimen kanssa (solo) ja muut toistavat nimen ja kehorytmin keksijän perässä (tutti).

SISÄLTÖ

- 1) Ajatuksia säveltämisen, sovittamisen ja improvisoinnin opetusfilosofiasta
- 2) Ajatuksia luovuudesta
- 3) Erilaisia lähtökohtia säveltämiseen ja improvisointiin

1) AJATUKSIA
MUSIIKILLISEN KEKSINNÄN
OPETUSFILOSOFIASTA

Opetussuunnitelmien uudistamisesta

- uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2014, otettiin käyttöön vuosien 2016-2019 aikana
- uudet taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2017, otettiin käyttöön syksyllä 2018
- uudet lukion opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2019, otettiin käyttöön syksyllä 2021

Opetussuunnitelmien uudistamisesta

- sekä kouluissa että musiikkioppilaitoksissa kehoitetaan tarjoamaan kaikille oppilaille mahdollisuutta omien musiikillisten ideoiden ja ratkaisujen tuottamiseen
- joko yksin tai ryhmässä
- joko musiikkiteknologiaa hyödyntäen tai perinteisiä instrumentteja ja välineitä hyödyntäen
- valmista teosta keskeisempää on luomisprosessi

Opetussuunnitelmien uudistamisesta

Lainauksia opetussuunnitelmista:

”Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen.”

”Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.”

Opetusfilosofiasta

- turvallisen, hyväksyvän, kannustavan ja rennon ilmapiirin luominen
- Carl Rogers / Kari Uusikylä: kolme ohjetta henkisen turvallisuuden edistämiseksi:
 - 1) Hyväksyttävä jokaisen ihmisarvo; jokaisella on oikeus olla oma itsensä ilman pelkoa kasvojen menettämisestä
 - 2) On pyrittävä luomaan vapaa ilmapiiri, jossa ei ole arvostelun pelkoa
 - 3) Salliva ja hyväksyvä asenne; empaattinen ymmärtäminen ja pidättäytyminen oman totuuden tyrkyttämisestä

Opetusfilosofiasta...

- ryhmässä tapahtuvassa opetuksessa on erittäin tärkeää käsitellä oppilaiden kanssa palautteen antamisen tapa toisille ryhmäläisille (Joo, ja -harjoitus!; LuoMus-harjoite; Riitta Tikkanen ja Elina Stirkkinen)

Tsemppaavan, turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen...

- JOO, JA -harjoitus: (LuoMus-kurssi / Riitta Tikkanen (SibA) ja Elina Stirkkinen (Stella-Polaris))
- a) JOO -vastaus = KAASU!
- b) JOO, MUTTA -vastaus = KÄSIJARRU!
- c) EI -vastaus = JARRU
- <http://www.kuuleminasavellan.fi/lasten-ensimmaiset-tyopajat>

Opetusfilosofiasta...

- jokainen oppilas on yksilö; millainen opetustapa ja opetusjärjestelyt tukevat oppilasta parhaiten?
- lapsen sävellys saa kuulostaa lapsen säveltämältä (vrt. instrumenttiopintojen alussa oleva soittaja)
- lapsen sen hetkisillä taidoilla tekemien ratkaisujen kunnioittaminen
- rima riittävän alas

Opetusfilosofiasta...

- Jon Deak: Very Young Composers (Kuule minä sävellän!)
- perustuu osallistujien väliseen vuorovaikutukseen
- Sara Sintonen: Neuvotteleva vuorovaikutus:
- Neuvottelu on käsittelemistä ja prosessoimista sekä myös jalostamista. Neuvotteleva vuorovaikutus tarkoittaa myös aikuisten ohjaajien tapaa auttaa osallistujia kysymysten kautta kohti päämääräänsä sen sijaan, että ohjaajat antaisivat valmiita vastauksia tai ratkaisisivat asioita osallistujien puolesta.

Opetusfilosofiasta...

- kuinka paljon opettajan on hyvä ohjata ja kuinka paljon antaa oppilaan tehdä vapaasti; aputyökalut
- kuinka paljon oppilasta kannattaa auttaa ja missä vaiheessa (sävellyksen etenemättömyyden sietäminen)
- kuinka paljon opettajan on hyvä antaa kritiikkiä / tehdä muutosehdotuksia ja missä vaiheessa?
- käsin kirjoittamisen / nuotinnusohjelman edut ja haitat?
- milloin on ajankohtaista järjestää konsertti?

Jon Deakin

kyselytekniikkaharjoitus

- opettaja kyselee oppilaalta sävellykseen liittyviä asioita ja kirjaa oppilaan vastaukset muistiin
- Deak on Kuule minä sävellän! -projektin luoja

Mitä jos? / Pasi Lyytikäinen

Lapsi tuo vaikkapa pienen melodianpätkän tunnille. Tähän melodiapätkään voi liittää lukemattoman määrän "mitä jos?"-harjoitteita.

- Mitä jos tätä melodiaa edeltäisikin yksi tahti, millainen se olisi?
- Mitä jos tämän melodian haluaisi koristella, miten tekisit sen?
- Mitä jos tämän melodian kanssa soisi toinen ääni, millainen se olisi?
- Mitä jos nämä nuottiarvot olisivatkin pitkiä/lyhyitä?

Mitä jos? / Pasi Lyytikäinen

- Mitä jos tämän soittaisi kovaa/hiljaa?
- Mitä jos tämän soittaisi takaperin?
- Mitä jos tämä melodia menisikin ihan villiksi?
- Harjoituksen tarkoituksena ei ole saada lasta muuttamaan keksimäänsä melodiaa mihinkään. Se saattaa muuttua, mutta yleensä ei.
- Mutta toistuvan leikittelyn avulla lapsi oppii tapoja muokata ja kehittää keksimäänsä seuraavissa sävellyksissään.

Säveltämisen ohjaaminen

- Soitonopettajat ovat kyselleet, voivatko he opettaa sävellystä, vaikka ei olisikaan omakohtaista kokemusta säveltämisestä
- On tehty ero termien säveltämisen ohjaaminen ja sävellyksenopetus välille
- Säveltämisen ohjaaminen soveltuu hyvin esim. instrumenttitunneille tai ryhmäopetustilanteisiin
- Keskittyy rohkaisemaan oppilaita luovaan toimintaan sekä omaan musiikilliseen keksimiseen
- Sävellyksen ohjaamista voi antaa kuka vain musiikin koulutuskentällä toimiva pätevä pedagogi

Sävellyksen ohjaamisesta sävellystunneille

- usein oppilaan ensimmäiset sävellykset/sovitukset on tehty oppilaan omalle soittimelle
- usein oppilas ottaa mukaan sävellykseen/sovitukseen toisen soittimen, jota soittaa oppilaan kaveri
 - > soitintuntemus, partituuriksi kirjoittaminen
 - > instrumenttiopettajien konsultointi
- pikku hiljaa kokoonpanot kasvavat
 - > soitintuntemuksen laajentaminen, äänenkuljetustaidot, kontrapunktitaidot, erilaiset satsityypit etc.
 - > oppilaan on hyvä päästä sävellysopettajan opetukseen

Sävellyksenopetus

- Sävellysoopinnot eriytyvät vähitellen omaksi opintokokonaisuudekseen, joka edellyttää opettajaltaan yhä spesifimpää ja laajempaa opetettavan asiakokonaisuuden hallintaa
- Sävellyksenopetuksen olisi hyvä tapahtua yksilötunneilla, joilla sävellystä opettaa ammattisäveltäjä
- Sävellysopettajan kelpoisuusvaatimusten tulee olla rinnasteisia instrumenttiopettajan kelpoisuusvaatimusten kanssa.
- Opettajan pätevyyden määrittelevät Suomessa myös laki taiteen perusopetuksesta (9§) ja valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (19§ ja 20§).

Sävellysopetuksen opetusfilosofiasta...

- Mikä on riittävästi?
- ”Luova ympäristö antaa jokaisen toteuttaa itseään ilman vähättelevää arvostelua. Jokamiehen luovuudessa ei tarvitse kiinnittää huomiota luovan prosessin tuotoksen tasoon. Pääasia on, että luovuus antaa iloa ja sisältöä elämään.” (Uusikylä, 2002, 49.)

Erilaisten oppijatyyppien jäsentämistä

- sopivasti kriittinen oppija, jolla on realistinen kuva omasta osaamisestaan
- arka, sulkeutunut, epävarma oppija
- harkitsevainen, päämäärätietoisesti, mutta rauhallisesti omaan tahtiin etenevä oppija
- nopea suhاری
- liian itsekriittinen, itseään vähättelevä oppija

Erilaisten oppijatyyppien jäsentämistä...

- isoegoinen, itsekritiikitön oppija, joka yliarvioi osaamisensa eikä ota kriittistä palautetta vastaan
- toisia kannustava tiimipelaaja
- toisia lyttävä ei-tiimipelaaja
- fyysisesti tai psyykkisesti rajoittunut oppija, jolla on hyvin rikas sisäinen maailma, mutta ei pysty tuomaan sitä esille
- oppija, jolla on vaikeita tapahtumia elämässään

Säveltämisessä voidaan olla hyvin henkilökohtaisten asioiden äärellä

- joidenkin oppilaiden kanssa liikutaan hyvin syvällisissä, joskus kipeissäkin aiheissa ja tunteissa
- tämän vuoksi on tärkeää saada oppilas rentoutumaan ja luottamaan opettajaan, jotta hän uskaltaa halutessaan avautua opettajalle ja kertoa asioista, joita sävellyksissä käsitellään
- kun ollaan tunnetasolla avoimina, ollaan hyvin haavoittuvaisessa tilassa ja tämä on syytä ottaa huomioon säveltämisen ohjaamisessa

Omia kokemuksia opettajana

- omalle epävarmuusalueelle meneminen
- sävellys-/improvisointitunti ei mene välttämättä suunnitelmien mukaan; oppilaiden luovat ja ennalta-arvaamattomat ratkaisut tuovat improvisatorisuutta tunnin kulkuun
- hyväksyä se, ettei voi tietää, eteneekö oppilaan sävellys vai ei -> oppilaalle on syytä antaa aikaa!
- mikä on improvisoinnissa / säveltämisessä riittävästi?
- oppilaiden sävellysten/sovitusien vieminen koko opiston yhteisiin konsertteihin; lapsen sävellys/sovitus saa kuulostaa lapsen säveltämältä!

Säveltäjien ajatuksia sävellysopetuksesta

- Sävellyksen ohjaaja kannustaa oppilasta oman persoonallisen ilmaisun löytämiseen ja rohkaisee häntä musiikillisen ajattelun ja ymmärryksen laajentamiseen
- Olli Kortekangas: "Älä arvota lapsen sanottavaa"
- Minna Leinonen: "Säveltämisen ei aina tarvitse tähdätä ehjiin, esitettäviin teoksiin, joissa on alku ja loppu. Säveltäminen voi myös olla pienimuotoista tekemistä, yksi työtapa muiden joukossa. Tällöin pienet sävellystehtävät, joissa keksitään asteikko tai pieniä aiheita, ovat jo merkittäviä ja riittäviä."

2) AJATUKSIA
LUOVUUDESTA

LUOVUUS

- ◆ "Luovuus on keksimistä, kokeilemista, kasvua, riskien ottamista, sääntöjen rikkomista ja hauskanpitoa." -Mary Lou Cook
- ◆ "Luovuutta ei voi kuluttaa loppuun. Mitä enemmän sitä käyttää, sen enemmän sitä on." -Maya Angelou
- ◆ "Epäily on luovuuden pahin vihollinen." -Sylvia Plath

LUOVUDESTA

Pablo Picasso:

“Every child is an artist. The problem is how to remain an artist once we grow up.”

George Land's Creativity test

George Land's Creativity Test

In 1968, George Land conducted a research study to test the creativity of 1,600 children ranging in ages from three-to-five years old who were enrolled in a Head Start program. He re-tested the same children at 10 years of age, and again at 15 years of age. The results were astounding.

Test results amongst 5 year olds: 98%

Test results amongst 10 year olds: 30%

Test results amongst 15 year olds: 12%

Same test given to 280,000 adults: 2%

Lähde: <https://www.youtube.com/watch?v=ZfKMq-rYtnc&t=189s>

George Land's Creativity test...

George Land's Creativity Test

“What we have concluded,” wrote Land, “is that non-creative behavior is learned.”

(Source: <https://www.creativityatwork.com/2012/03/23/can-creativity-be-taught/>,
George Land and Beth Jarman, *Breaking Point and Beyond*. San Francisco: HarperBusiness, 1993)

George Land's Creativity test...

George Land: Two kinds of thinking

- 1) Divergent (*imagination, generating new possibilities*)
- 2) Convergent (*judgment, decisions, evaluating*)

Lähde: <https://www.youtube.com/watch?v=ZfKMq-rYtnc&t=189s>

Terhi Summa ja Kaïsu Tuominen: Fasilitaattorin työkirja

Divergenssi ja konvergenssi

Guildford ehdotti jo 1950-luvulla että luova ajattelu voidaan jakaa kahteen hyvin eri tyyppiseen vaiheeseen: divergenttiin ja konvergenttiin ajatteluun.

Molempia ajattelutapoja tarvitaan tulokselliseen luovuuteen. Divergentti ajattelu on välttämätön uutuusarvon tuottamissa ja konvergenttia ajattelua tarvitaan hyödyllisyyden arvioimiseen.

Divergentti ajattelu – uusien, rohkeiden ja ainutlaatuisten ideoiden tuottamista

Konvergentti ajattelu – ideoiden arviointia kriittisesti ja loogisesti, parhaiden ideoiden valitsemista

George Land's Creativity test...

LUOVUUS

George Land:

UN-LEARNING DIVERGENT THINKING

- 1) Habit
- 2) Fear of Failure
- 3) Criticism, worry about ego
- 4) Lack of self-confidence
- 5) Lack of practice
- 6) Pressure to conform
- 7) Lack of commitment and enthusiasm
- 8) Dependence on others
- 9) Negative attitude, impatience
- 10) Mixing evaluation with imagination
- 11) Satisfaction

George Land's Creativity test...

LUOVUUS

(jatkuu) George Land:

UN-LEARNING DIVERGENT THINKING

- 1) We already tried that!
- 2) That's a dumb idea!
- 3) That's crazy!
- 4) You can't do that!
- 5) That doesn't fit our policy!
- 6) That won't work!
- 7) We've never tried that!
- 8) It isn't practical!

Luovuuden riemu

- ◆ Tekstit Emma Hill, suomennos Julia Kellums
- ◆ Kuvittanut Jessica Singh

LUOVUUDEN RIEMU

Tehtäväkirja

*Vapauta luova
voima sisälläsi*

Kuvittanut *Jessica Singh*

Liikunta lisää luovaa ajattelua

- ♦ Sokrates käveli yhdessä oppilaidensa kanssa opettaessaan
- ♦ Einsteinin kerrotaan kurvailleen pyörällä ympäri yliopiston puistikkoa päivät pitkät
- ♦ Filosofi ja kirjailija Henry Thoreaun ajatukset alkoivat virrata, kun hänen jalkansa lähtivät liikkeelle
- ♦ Steve Jobs, Mark Zuckerberg ja Marko Ahtisaari ovat tulleet tunnetuiksi kävelypalavereistaan

Liikunta lisää luovuutta...

- ◆ Stanfordin yliopistossa tehty tutkimus: Luovuus paranee kävellessä ja pysyy yllä lyhyen hetken myös liikunnan jälkeen
- ◆ Luovuusaste oli jopa 60% korkeampi niillä koehenkilöillä, jotka kävelivät, kuin niillä, jotka istuivat.

Liikunta lisää luovuutta...

- ◆ Kognitiotieteilijä Pierce J. Howard: Liikunta muuttaa aivojen rakennetta ja saa luovuuden liikkeelle
- ◆ Liikkuessa kehosta vapautuu kortisoli-hormonia, joka stressaavissa tilanteissa aktivoi "taistele ja pakene"-reaktion ja sulkee aivojen luovan ajattelun keskuksen
- ◆ Keho vapauttaa liikkuessa hyvää oloa tuottavia endorfiineja

Liikunta lisää luovuutta...

- ♦ Aivotutkija Wendy Suzukin tutkimus: Liikunta saattaa jopa muodostaa uusia soluja aivojen hippokampukseen, missä luovat prosessit ja mielikuvitus syntyvät.
- ♦ Tietoista liikettä enemmän aivoja aktivoi epätavanomainen liike. Se lisää yhteyksiä hermosolujen välillä aivoissa.
- ♦ Fyysinen aktiivisuus aktivoi kehon lisäksi myös aivoja ja edistää luovuuden virtaa

Liikunta lisää luovuutta...

- ♦ HARJOITE: kävele kantapäältä päkiälle
- ♦ HARJOITE: kävele päkiältä kantapäälle
- ♦ HARJOITE: hiiwi varpailla
- ♦ HARJOITE: hiiwi kantapäillä

Liiikunta lisää luovuutta...

- ♦ HARJOITE: Intervallikuntopiiri
- ♦ Keksitään jokin jumppaliike/venyttelyliike
- ♦ Tehdään sitä 1-8 kertaa. Suorituksen aikana lasketaan toistojen määrä intervallien nimillä (esim. punnerruksia tehdään 5 eli kvintin verran eli lasketaan priimi, sekunti, terssi, kvartti, kvintti)

Luovuus haltuun mietiskellen

- ◆ Keskittymiskyky, rauhallisuus, selkeä ajattelu ja oivaltavuus ovat elintärkeitä luovalle ajattelulle
- ◆ Mietiskely auttaa meitä ottamaan etäisyyttä tunteista ja tapahtumista, se hiljentää mielen ja siten mahdollistaa ajatusten vapaan pulpahtelun

Tee asioita toisin

- ◆ ”Luovuutta on hylätä vanhat kaavat katsoakseen asioita uudesta näkökulmasta.”
-Edvard de Bono
- ◆ ”Luovuus vaatii rohkeutta päästää irti varmuudesta” -Eric Fromm

Herkkien korvien tehtäväkortit: Sara Sintonen ja Emilia Erfving

- Herkkien korvien tehtäväkortit 1: :
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/156292>
- Herkkien korvien tehtäväkortit 2: :
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161252>

ÄÄNIKEITTO

OHJE LISÄÄ LÖYTÄMÄSI ÄÄNET
KATTILAAN JA SEKOITA. TARKISTA HERKÄLLÄ KORVALLA
JA MUOKKAA TARPEEN MUKAAN.

KIRJOITA OMA
ÄÄNIRESEPTISI
JA VALMISTA OHJEEN
MUKAAN.

Treenikirjoittamisen ohjeet/ Natalie Goldberg

- 1) Pidä kynä liikkeessä
- 2) Älä ajattele
- 3) Luovu kontrollista
- 4) Älä välitä oikeinkirjoitussäännöistä
- 5) Anna itsellesi lupa kirjoittaa roskaa

Luovan kirjoittamisen tehtävä/ Natalie Goldberg

◆ Kirjoita 5 min. per aihe:

1) Tänään

2) Muistan

3) En muista

Luovan kirjoittamisen tehtävä/ Natalie Goldberg

- ♦ Kirjoita 5 min. aiheesta: Kuulen
- ♦ Kirjoita tekstisi pohjalta haiku:

5 tavua

7 tavua

5 tavua

Tee sävellys/improvisaatio tekstisi pohjalta

Síansaksasanán piirtäminen

- ♦ kärsämäkísen Lauran (11v.) idea: yksi keksii síansaksasanán (esím. inzonga) ja kaikki piirtävät paperille, mitä sana tarkoittaa

Stillkuva äänellä

- ◆ Keksitään paikka /ympäristö/aihe stillkuvalle
- ◆ Jokainen keksii itselleen roolin / tehtävän kuvassa
- ◆ Kukin menee kuvaan paikalleen ja asettuu oman roolinsa mukaiseen asentoon
- ◆ Kun kaikki ovat asettuneet kuvaan paikoilleen, keksitään omaan rooliin sopiva soundi, jota aletaan tuottamaan joko luupaten tai muunnellen

3) ERILAISIA LÄHTÖKOHTIA
SÄVELTÄMISEEN JA
IMPROVISOINTIIN

Erilaisia lähtökohtia sävellykselle / improvisaatiolle

- teksti / tarina
- kuva
- tunne/ tunnelma
- liike
- video
- säveltäjälle tärkeä henkilö/ eläin/ asia
- melodia
- rytmi
- sointu (kierto)
- sointiväri
- muoto
- asteikko
- aleatoriikka

Sanat sävellyksen lähtökohtana: Post it -lapputehtävä / Airi Salmela

- Tarvitaan kolmen värisiä post it -lappuja tai vastaavia
- Kirjoitetaan pinkkiin lappuun substantiivi, keltainen verbi ja violettiin adjektiivi
- Laput kerätään sanaluokkien mukaan kolmeen eri astiaan
- Kukin tehtävän tekijä nostaa yhden lapun kustakin astiasta
- Sanoista muodostetaan lause (sanojen järjestys on vapaa ja sanoja saa taivuttaa)
- Lauseelle keksitään rytmi, joka kirjoitetaan ylös
- Rytmille keksitään melodia soittimen kanssa tai ilman (sävelikkö vapaa tai rajoitettu)

Post it -lapputehtävä / Airi Salmela...

- Rytmí, melodía ja sanat nuotinnetaan viivastolle
- Tehtävää voidaan jatkaa esim. siten, että keksitty melodía on kappaleen A-osa, B-osaksi voidaan keksiä soitettu välisoitto, lopuksi voidaan toistaa A-osa sellaisenaan tai uusín sanoín, jolloín rytmíä ja melodíaa voi joutua hieman varioímaan

37.

Kuva sävellyksen lähtökohtana

*Miten kuvan sisältämiä elementtejä ja tunnelmia voi ilmentää musiikissa?
Analysoidaan yhdessä valittua kuvaa, ja tehdään sen pohjalta sävellys tai
sävellysluonnos joko yksin tai pienissä ryhmissä.*

Tehtävän laatija

Marko Alastalo

Jaa tehtävä:

» Työskentelyn eteneminen

- Katsotaan kuvaa yhdessä ja analysoidaan sitä. Soveltuvien osien tutkitaan esimerkiksi värejä, muotoja, rytmiikkaa, tekstuureja, rakennetta, materiaalisuutta, sommittelua, kontrasteja, tunnelmaa, kuvan tekemiseen käytettyjä tekniikoita sekä kuvan herättämiä mielikuvia ja tunteita. Jos kuva on esittävä, pohditaan myös esittäviä sisältöjä, kuten tarinallisuutta, ympäristöjä, henkilöahmoja ja tilanteita.
- Pohditaan yhdessä, miten edellä mainittuja kuvan elementtejä voidaan ilmentää musiikin avulla. Pohditaan myös, mitä eroa on musiikin kuuntelemisella ja kuvan katsomisella – musiikissa säveltäjä ja esittäjä määrittelevät teoksen ajallisen hahmottumisen, kuvataiteessa puolestaan katsoja.
- Oppilas tekee kuvan ja keskustelun pohjalta sävellyksen tai sävellysluonnoksen (joko perinteistä tai graafista notaatiota käyttäen), jossa hän hyödyntää kuvan eri elementtejä ja sisältöjä.

Tunnelma lähtökohtana: Kesän henkäys:

Jokilaaksojen musiikkiopiston

Haapajärven toimipisteen YMT-ryhmä

Kuunneltiin konkreettisen musiikin esimerkkejä:

Rautavaara: Cantus Arcticus

Schaeffer: Rautatie-etydi

Lappalainen: Ruusunnuppu

Kesän henkäys

- ◆ IDEOINTIA: Tulen rätinällä lähtee. Mukaan surullinen elementti. Tuli jää pois. Lähtee pianoidealla ilta ja usva. Äänitettiin pätkiä. Rauhallista lasin soittoa, yölinnut laulaa, yöhyönteiset. Narinaa, ensin puut heiluu ja sadetta ja tuulta. Alkaa sateen ropinaa kaiuttimista, hitaasti kovenee. Yhtäkkiä kaatosade ja tosi voimakasta soittoa. Ukkosen jälkeen kaunistaa sateen ropinaa ja chimes, sateinen kasteinen aamu myrskyisän yön jälkeen. Chimes, kulkuset, koshi, harvakseltaan luonto herää. Puron solinaa, usvainen aamu.

Kesän henkäys

- ♦ pohdittiin, mitä soittimia käytetään musiikissa: alttoviulu, kellopeli, lasipurkki, koshi, flyygelin soitto koskettimilta ja flyygelin sisältä
- ♦ improvisoitiin eri tunnelmiin sopivaa musiikkia
- ♦ oppilaat halusivat tehdä videon, jossa käytettäisiin heidän ottamiaan valokuvia ja mahdollisesti myös lyhyitä videoita
- ♦ oppilaiden ottamia kuvia vietiin Driveen

Kesän henkäys

- ♦ valittiin improvisaatiomateriaalista käytettävä materiaali
- ♦ mietittiin, mitä valokuvia kussakin jaksossa käytetään
- ♦ äänitteet vietiin Final Cut Pro -ohjelmaan (Tässä vaiheessa oltiin etäopetuksessa. Yksi oppilaista on minun tyttäreni ja meillä on editointiohjelma, joten kotoa Zoomin kautta jaettiin näyttö ja ääni muille oppilaille)

Kesän henkäys

- ♦ täsmättiin kuvien pituudet ja vaihtumiset musiikkiin sopivaksi (alun rauhallisessa jaksossa yksi kuva näkyi pitempään, myrskyjaksossa kuvat vaihtuivat tiuhempaan ja mukana oli ukkosesta myös videoita, stillkuvia cropattiin)
- ♦ teknisenä tukihenkilönä editointivaiheessa toimi mieheni, säveltäjä ja musiikkiteknologi Tapio Lappalainen
- ♦ Teoksen ensiesitys oli Jokilaakosjen musiikkiopiston joulukalenterissa joulukuussa 2020

Kesän henkäys

- ◆ <https://youtu.be/gJynDlMsEL4>

Säveltäjän vauvana saatu lemmikkipehmoletu Puppe sävellyksen innoittajana

Elle Pyhäjärvi on kirjoittanut säveltämistään omasta pehmopupusta. Sarina Ahvenjärvi auttaa tehtävässä.

31.

Pieni tehtävä: Homofoninen ja polyfoninen kakkosääni annettuun melodiaan

Keksitään olemassa olevaan melodiaan homofoninen ja polyfoninen kakkosääni. Kakkosäänen voi kirjoittaa esimerkiksi omalle soittimelleen – myös melodiasoitin käy. Tällöin dueton soittamista voi harjoitella oman opettajan kanssa.

Tehtävän laatija

Sanna Ahvenjärvi

Jaa tehtävä:

» Työskentelyn eteneminen

- Valitaan olemassa oleva melodia, johon kakkosääni tehdään.
- Keksitään valittuun melodiaan homofoninen ja polyfoninen kakkosääni. Ensin mietitään, tulevatko kakkosäänet stemman ala- vai yläpuolelle; toinen voi tulla ylä- ja toinen alapuolelle tai molemmat ylä- tai alapuolelle. Kakkosäänen voi keksiä sointumerkkien pohjalta tai intervalleja ajatellen. Edellä mainittuja tekotapoja voidaan myös yhdistellä.
- Kiinnitetään varsinkin homofonisessa kakkosäänessä huomiota yhteissointi-intervallien monimuotoisuuteen, etteivät stemmat esimerkiksi etene koko ajan rinnakkaisissa tersseissä. Kiinnitetään myös huomiota siihen, ettei tule rinnakkaiskvintti- ja oktaavikulkuja, mikäli se ei ole toivottava tyylikeino juuri kyseisessä kappaleessa.
- Polyfonisen kakkosäänen tekemisessä palautetaan mieleen tai opetellaan uutena asiana sidekaarten käyttö.
- Polyfonista kakkosääntä tehdessä stemmat pyritään laatimaan siten, että kun toisessa stemmassa on pitempi ääni, niin toiseen stemmaan kyseiseen kohtaan tulee lyhyempiä aika-arvoja.
- Mikäli kakkosääni tehdään melodiaan, jossa on sanat, muunnetaan polyfonisen stemman sanoja siten, että ne toimivat rytmin kanssa.

Esím.
homofonisesta
ja
polyfonisesta
kakkosäänestä

Ken voi tyynessä seilata

Ahvenanmaalainen kansanlaulu
Sov. S. Ahvenjärvi ja T. Lappalainen

9

Voice

Ken voi sei-la-ta tyy-nes-sä, ken-pä ai-roit-ta sou-taa?

Voice

Ken voi sei-la-ta tyy-nes-sä, ken-pä ai-roit-ta sou-taa?

17

Voice

Kel-tä voi il-man kyy-nel-tä kul-ta nyt toi-sel-le jou-taa?

Voice

Kel-tä voi il-man kyy-nel-tä kul-ta nyt toi-sel-le jou-taa?

24

Voice

taa? Kel-tä voi il-man kyy-nel-

Voice

taa? Ja kel-tä voi il-man kyy-nel-

28

Voice

tä kul-ta nyt toi-sel-le jou-taa?

Voice

tä kul-ta toi-sel jou-taa?

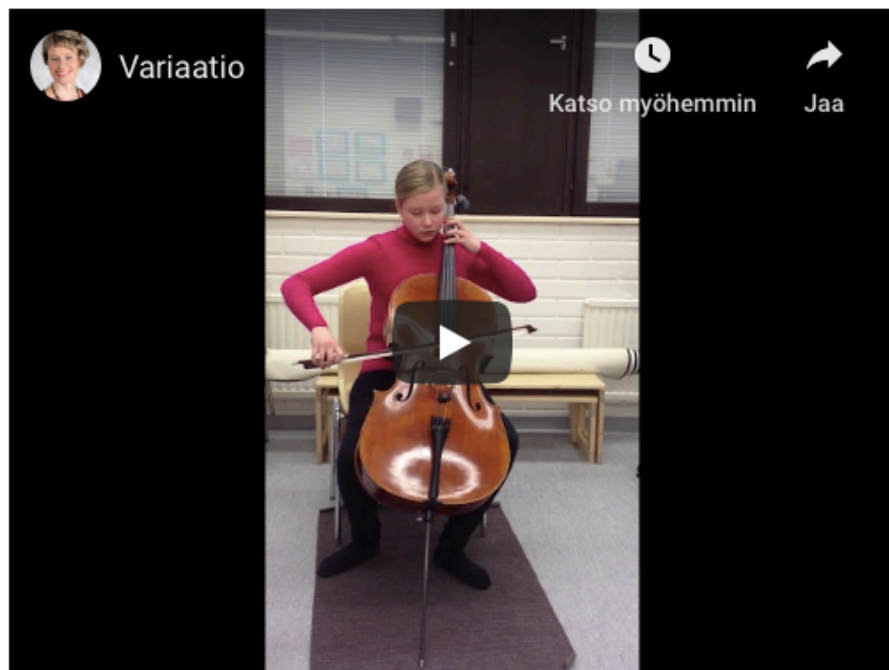
Lähtökohtana sointu: Keksitään sointujakso "Kolmisoinnusta aina yhtä tai kahta säveltä muuttamalla" -metodia käyttäen

- 1) Oppilas keksii yhden soinnun
- 2) Ensimmäisestä soinnusta siirrytään toiseen sointuun yhtä tai kahta säveltä muuttamalla
- 3) Kolmanteen sointuun siirrytään taas yhtä tai kahta säveltä muuttamalla jne.
- 3) Näin syntyneestä sointurungosta voidaan edetä eteenpäin eri tavoin: esim. keksimällä sointujen pohjalta säestyskuvio, jonka päälle voidaan keksiä melodía.

39.

Variaation keksiminen

Kuunnellaan Beethovenin Kuusi variaatiota G-duurissa ja analysoidaan se nuottiin tutustuen. Keksitään oma variaatiosarja joko itse keksityn tai olemassa olevan melodian pohjalta.

Tehtävän laatija

Sanna Ahvenjärvi

Jaa tehtävä:

» Työskentelyn eteneminen

- Tunnin aluksi keskustellaan klassismin ajan variaatioista ja improvisoinnista. Kuunnellaan nuotin kanssa Beethovenin Kuusi [helppoa] variaatiota G-duurissa WoO 77 ja analysoidaan nuotista seuraavia asioita:

- Teema: 8+8 tahtia pitkä. Molemmat puoliskot kerrataan. Lasketaan myös kahden seuraavan variaation tahdit ja todetaan tahtimäärän säilyvän. Kyseessä on siis tiukka variaatio.

- Var.1: Rytminä 1/16-liike. Melodiassa runsaasti kromatiikkaa, esim. tahdin 9 d-säveltä lähestytään alapuolelta cis:n ja yläpuolelta e:n kautta.

- Var.2: Rytminen muuntelu trioleilla. Melodiassa murtosointuliikettä.

- Var. 3: Melodiassa paljon asteikkokulkua. Melodia on yksinkertaistettu ja se soitetaan oktaaveissa. Variaation jälkimmäisen puoliskon loppupuolella on diskantissa dominanttiurkupiste.

- Var.4: Mollimuunnos, jossa tempo muuttuu hitaammaksi ja rekisteri matalammaksi. Melodia soitetaan oktaaviunisonona trillikuvioin koristeltuna. Kaksoispisteet ovat viittaus barokin ranskalaiseen alkusoittoon. Variaation jälkimmäinen puoli on synkopoitu.

- Var.5: Toonikaurkupiste ja dominanttiurkupiste vaihtelevat. Väliäänellä on tärkeämpi rooli, minkä vuoksi tässä variaatiossa on kolme itsenäistä ääntä.

- Var.6: Virtuoosinen loppuhuipentuma, jossa asteikkokulut ja arpeggiokulut vuorottelevat. Rytminä on 1/32-liike.

- Coda: 14 tahdin pituinen coda on koonti lähes kaikista aiemmista sävellyksen elementeistä. Voidaan katsoa, mihin variaatioon kukin codan tahti viittaa.

- Analysoinnin jälkeen oppilaat valitsevat joko yksin, pareittain tai ryhmänä kappaleen (esim. Ukko Nooa, Hyvästi jää talvinen sää, Pieni Nokipoika, Rati riti ralla), johon aletaan improvisoimalla keksiä erilaisia variaatioita käyttäen mm. edellä mainittuja variointikeinoja.

- Variaatiot kirjoitetaan nuoteiksi joko käsin tai nuotinnusohjelmalla.

- Harjoituksen avulla voidaan opetella myös modulaatio rinnakkaismolliin mollin viidennen asteen soinnun kautta ja takaisin duuriin sen viidennen asteen kautta. Voidaan myös opetella käyttämään erilaisia hajasäveliä.

- Improvisointi kannattaa äänittää muistiin seuraavaa tuntia varten, jos sitä ei ehditä nuotintaa vielä ylös.

SECHS LEICHTE VARIATIONEN

für das Pianoforte

von

L. VAN BEETHOVEN.

Andante, quasi Allegretto.

VAR. III.

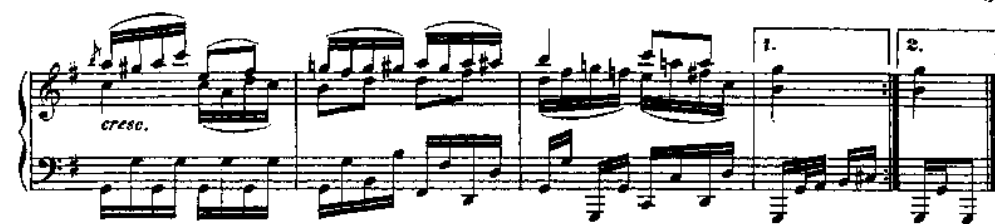
The musical score for Variation III consists of six systems of piano and tenor staves. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, slurs, and dynamic markings. The first system begins with a piano (p) marking and a tenor (ten.) marking. The second system includes a crescendo (cresc.) marking and a forte (f) marking. The third system features a tenor (ten.) marking. The fourth system includes a tenor (ten.) marking. The fifth system includes a tenor (ten.) marking. The sixth system includes a tenor (ten.) marking. The score concludes with a double bar line and a key signature change to one flat (Bb).

Minore.
Poco sostenuto.

VAR. IV. *p*

Maggiore.

VAR. V.

Musical score for a piano piece, measures 176-181. The score is in G major (one sharp) and 3/4 time. It features a complex, flowing melody in the right hand and a more rhythmic, supportive bass line in the left hand. The piece concludes with a final chord in the right hand and a sustained bass note.

The score is divided into six systems, each with a treble and bass staff. The first system (measures 176-177) shows the beginning of the piece with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The second system (measures 178-179) continues the melodic development. The third system (measures 180-181) features a more complex melodic line with many sixteenth notes. The fourth system (measures 182-183) includes the marking "Coda." above the first measure. The fifth system (measures 184-185) continues the melodic flow. The sixth system (measures 186-187) concludes the piece with a final chord in the right hand and a sustained bass note. The marking "cresc." is visible in the fifth measure of the sixth system, and "ff" (fortissimo) is marked in the final measure.

DEMO:

Ellinoora Leskisen variaatiot
kappaleesta Rati ríti ralla
ovat kuunneltavissa

www.opus1.fi -sivustolla

(tehtävä numero 39)

40.

Soitinten erilaisia sointivärejä hyödyntävä sävellys

Tutustutaan eri soitinten laajennettuihin soittotapoihin ja sointiväreihin sekä opetellaan soittamaan niitä, ja keksitään yhdessä kappale näitä soittotapoja hyödyntäen. Lopputuloksena on mielenkiintoiselta ja hauskalta kuulostava sävellys!

» Valmistautuminen

Oppilaat tarvitsevat omat soittimensa tunneille mukaan. Niiden lisäksi voidaan käyttää luokkasoittimia. Jos oppilaista muodostetaan useampia 3–8 hengen ryhmiä, tarvitaan kullekin ryhmälle oma tila käyttöön.

» Työskentelyn eteneminen

- Tutustutaan sointiväri-käsitteeseen sekä uudempiin soittotapoihin nykymusiikkiteoksia kuuntelemalla ja partituureja tutkimalla. Referenssiteoksia esimerkiksi Penderecki: Valituslaulu Hiroshiman uhreille, Saariaho: Noa Noa.
- Oppilaille annetaan tehtäväksi kysyä soitonopettajaltaan oman soittimensa laajennetuista soittotekniikoista ja niiden toteuttamisesta sekä opetella opettajan kanssa soittamaan niitä.
- Musiikin hahmotustaitojen tunneilla oppilaat esittelevät toisilleen oman soittimensa erilaisia sointivärejä joko itse soittaen tai taltiointien avulla.

- Oppilas valitsee itselleen uudelleen soinnutettavaksi kappaleen, jossa ei ole liian paljon sointuja. (Esimerkiksi Tuuli hiljaa henkäilee, Sunnuntai tai Karjalan kunnailla)

- Oppilas kirjoittaa nuottiviivastolle kappaleessa käytetyn sävellajin omat kolmisoinnut, muunnossävellajin kolmisoinnut, napolilaisen soinnun sekä maantieteelliset soinnut. Kappaleen kullekin mahdolliselle soinnulle kirjoitetaan V- ja VII-asteen välidominantit.

- Oppilas soinnuttaa uudelleen kappaleen yllämainittuja sointuja hyödyntäen. Kappaleesta voi myös poistaa olemassa olevia sointuja ja lisätä uusia sointuja tilalle. Tarkoitus on tehdä vähintään kaksi eri versiota.

- Sen jälkeen, kun soinnut on valittu, kirjoitetaan soinnuista neliääninen satsi. Muutamia erilaisia vaihtoehtoja satsin kirjoittamiseen:

- Kirjoitetaan melodia ylimmäiseen ääneen ja kolme muuta ääntä sen alapuolelle.

- Kirjoitetaan melodia bassoon ja kolme muuta ääntä sen yläpuolelle.

- Kirjoitetaan melodia jompaan kumpaan väliääneseen ja muut äänet sen ympärille.

- Kirjoitetaan melodia jollekin melodiasoittimelle ja kirjoitetaan neliääninen säestyssointusatsi jollekin sointusoittimelle.

- Syntyneet neliääniset satsit soitetaan joko yhdellä sointusoittimella tai jaetaan useammalle melodiasoittimelle.

- Uudelleen soinnutettu kappale voidaan esittää konsertissa.

YMT-ryhmän teos:
Agenttimusiikkia on
kuunneltavissa www.opus1.fi -
sivustolla (tehtävä numero 40)

63.

Reharmonisointitehtävä

Soinnutetaan uudelleen itse valittu kappale käyttäen sekä sävellajin omia sointuja että muunnosointuja. Tehdään kappaleesta ainakin kaksi eri versiota.

Tehtävän laatija

Sanna Ahvenjärvi

Jaa tehtävä:

- Esittelyjen jälkeen oppilaat keksivät yhdessä erilaisia sointivärejä hyödyntäen teoksen. Teoksen lähtökohtana voidaan käyttää esim. jotain kuvaa/maalausta, olemassa olevaa tai itse keksittyä tarinaa/runoa, erilaisia tunteita tai tunnelmia.

- Kutakin kappaleen kohtaa voidaan lähestyä erilaisesta näkökulmasta: teksti, sointiväri, harmonia, melodia, rytmi, fraseeraus, kontrapunktiikka, tunnelma, tunne.

- Teosta kehitellään useamman tunnin aikana 30-45 minuuttia kerrallaan. Kunkin tunnin lopuksi kappale äänitetään seuraavaa tuntia varten.

- Äänitteen avulla voidaan myös kuunnella, miten kappaleen ajoitukset ja dramaturgia toimivat.

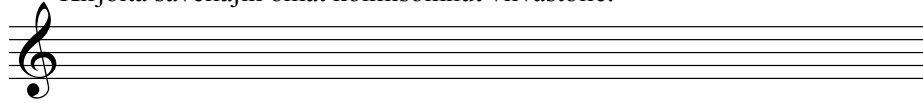
- Opettaja voi ohjata prosessia esittämällä ryhmälle kysymyksiä, joiden avulla luomisprosessi etenee.

- Valmis teos voidaan esittää konsertissa. Se voidaan myös kuvata ja toimittaa taltiointi oppilaille kotiin katsottavaksi.

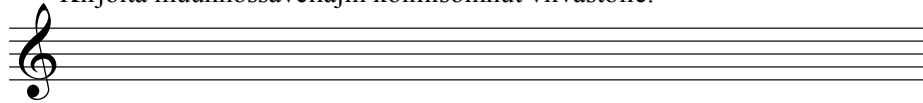
KAPPALEEN UUEDELLEEN SOINNUTTAMINEN

Mikä on sävellyksen sävellaji? _____

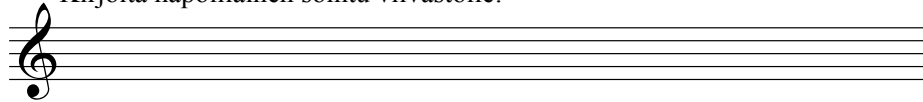
Kirjoita sävellajin omat kolmisoinnut viivastolle:

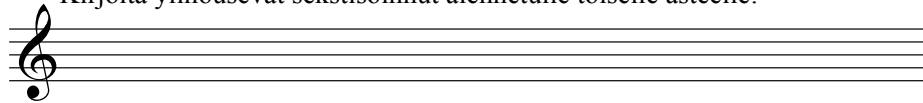
Kirjoita muunnossävellajin kolmisoinnut viivastolle:

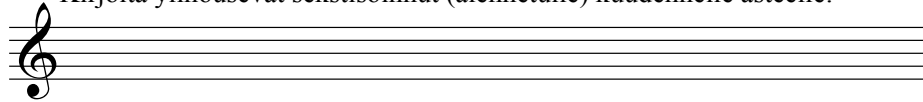
Kirjoita napolilainen sointu viivastolle:

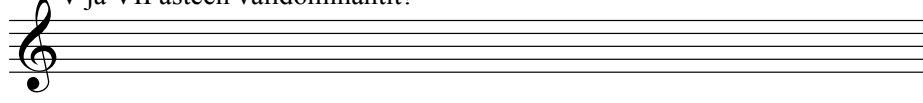
Kirjoita ylinousevat sekstisoinnut alennetulle toiselle asteelle:

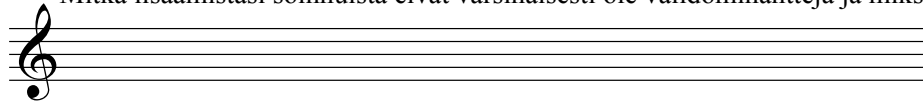
Kirjoita ylinousevat sekstisoinnut (alennetulle) kuudennelle asteelle:

Kirjoita kappaleen jokaiselle duuri- ja mollisoinnulle
V ja VII asteen välidominantit?

Mitkä lisäämistäsi soinnuista eivät varsinaisesti ole välidominantteja ja miksi?

DEMO:

Henna-Mari Kiviojan
reharmonisaatio kappaleesta Tuuli
hiljaa henkäilee vuodelta 2013 on
kuunneltavissa www.opus1.fi
-sivustolla (tehtävä numero 63)

Tomi Oravala

KUVASÄVELLYS

KENELLE

Perusopetuksesta ylöspäin

PEDAGOGINEN TAVOITE

Tehdä sanarytmien avulla sävellyksiä kuvista ilman tarvetta musiikinteorian hallintaan

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Soitinsävellykset

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

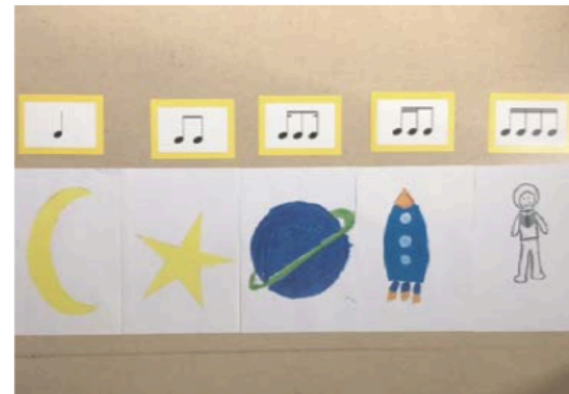
2x45 min

VALMISTAUTUMINEN

Instrumentteja ryhmiteltynä soitinryhmittäin Paperia ja kyniä sanojen ja kuvien tekemiseen

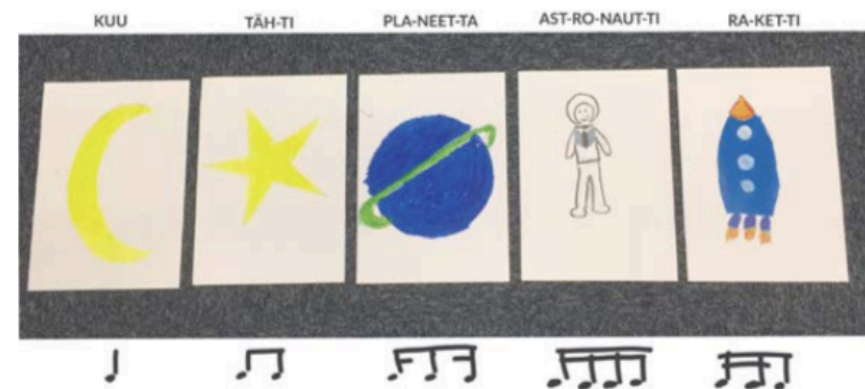
KÄYTTÖVINKKEJÄ

Tehtäviä prosessin aikana kannattaa vaihdella

TYÖTAVAN KUVAUS

- valitaan sävellyksessä käytettävät sanat oppilaiden kanssa
- kuvitetaan sanat
- aluksi lausutaan sanat rytmissä (esim. kuu, täh-ti, ra-ket-ti...)
- tauko saadaan kääntämällä paperi väärin päin (yksi sana per paperi)
- toistetaan taputuksella ilman hokemia
- siirretään rytmit opettajaohitoisesti soittimille
- soittimina rytmi- ja melodiasoittimia, melodiasoitinten sävelet esim. molli-pentatonisesta asteikosta
- yhteissoitto kuvarytmipartituurista opettajan johdolla (paperit voi teipata vaikka taululle tai lattialle)
- jakaannutaan soitinryhmittäin tekemään omia partituureja
- jokainen soitinryhmä tekee esityksen
- kapellimestari näyttää partituurin mukaan, mitä soittajat soittavat
- jakaudutaan uusiin ryhmiin niin, että jokaisessa ryhmässä on kapellimestarin lisäksi yksi instrumentti edellisistä soitinryhmistä (tässä vaiheessa sekoitetaan uudet ryhmät, jolloin joka ryhmässä on yksi soitinryhmän edustaja)
- tehdään uudet partituurit ja esitykset

32.

Pieni tehtävä: Diatoninen modulaatio itse keksityssä kappaleessa

Tutustutaan diatoniseen modulaatioon ja keksitään itse kappale, jossa tapahtuu diatoninen modulaatio.

Tehtävän laatija

Sanna Ahvenjärvi

Jaa tehtävä:

» Työskentelyn eteneminen

- Opitaan ymmärtämään diatonisen modulaation teoreettinen käsite sointuanalyysitehtäviä sekä kansanlauluja analysoimalla.
- Tehdään itse pieni kappale, jossa tapahtuu diatoninen modulaatio johonkin pääsävellajin lähisävellajiin (rinnakkaissävellaji tai +/- yksi ylennysmerkki tai alennusmerkki).
- Oppilas valitsee ensin kappaleelle pääsävellajin ja sille jonkin lähisävellajeista, jonne modulaatio tehdään.
- Oppilas kirjoittaa viivastolle sekä pääsävellajin kolmisoinnut että lähisävellajin kolmisoinnut. Etsitään kolmisoinnuista sävellajien yhteinen vaihdossointu, jonka kautta modulaatio tehdään.
- Oppilas suunnittelee sointukierron kappaletta varten. Hän myös pohtii, lopetetaanko kappale uuteen sävellajiin modulaation jälkeen vai palataanko sieltä vielä pääsävellajiin.
- Sointukierron keksimisen jälkeen oppilas säveltää melodian sointukierron pohjalta. Kappaleeseen keksitään sopiva säestys ja se notatoidaan. Halutessaan kappaleeseen voidaan keksiä myös sanat.

Muutamia sointukiertoja, joiden päälle
melodian keksimistä C-duuriasteikon sävelillä

- ◆ Dm-Em (doorista asteikkoa d-d)
- ◆ Em-F (fryygistä asteikkoa e-e)
- ◆ F-G (lyydistä asteikkoa asteikkoa f-f)
- ◆ G-F (miksolyydistä asteikkoa g-g)
- ◆ Am-G-F (luonnollista mollia a-a)

Emilia Alho: Seinäjoen kaupunginorkesteri:
Huilunsoiton ääniharjoitukset improvisaatiota
hyödyntäen

- ääniharjoituksissa käytetään niitä säveliä, jotka oppilaalla on teknisesti hyvin hallinnassa (yksikin sävel riittää)
- pentatoninen asteikko, soittoläksynä ollut asteikko tai sen sävelistä osa, esim. viisi ensimmäistä säveltä, josta voidaan laajentaa sävelikkö koko asteikkoon tai vaikka kahden oktaavin alueelle
- käytössä eri dynamiikat, fraseeraukset (esim. portato, staccato, legato) ja soittotavat (esim. frullato ja glissando)

Karla Suvannon improkorttien lilat kortit

- oppilas ja opettaja valitsevat hahmot (esim. täi, merihirviö) ja esittävät soiton keinoin hahmoa
- toinen yrittää arvata

Emília Alho:

Kysymys-vastaus-harjoitus

- päätetään, kumpi on kysyjä ja kumpi vastaaja
- harjoitus aloitetaan pitkällä äänillä, sovitulla sävelillä/äänialalla
- harjoituksessa voi harjoitella toisen idean matkimista, muuntelua tai uuden idean kehittelyä
- tilannetta voi tietoisesti ohjata toiseen suuntaan
esim. legatosoitosta staccatompaan artikulaatioon

Emilia Alho: Matkimisharjoitus

- opettaja tai oppilas keksii melodianpätkän, jonka toinen yrittää toistaa mahdollisimman täsmällisesti
- harjoitteen voi tehdä myös silmät kiinni

Vivo -huilukirjan "Leikitään äänillä" -harjoitukset

- ensimmäisten harjoitteiden annetuissa äänissä on suppeampi ääniala ja valmiiksi annetut rytmit, joilla improvisoidaan
- viimeisissä harjoitteissa on noin oktaavin alueelta annettu ääniä ja vapaus valita itse rytmit
- harjoitteisiin on kirjoitettu pianosäestys mukaan

Johanna Tílus, Jokílaaksojen musiikkiopiston pianonsoiton opettaja

- oppílaat nuotíntavat ísolle nuottíviivastolle sävellyksiään itsekeksímín kuvín ja symboleín
- soittaessa käytetään eriláisia soittotapoja esim. glissandoja hanskat kädessä, klustereita, pieniä, toistuvia melodioita, pedaalia jne.
- perusídeana on, että oppílas oppíi hahmottamaan suunnat sekä korkeat ja matalat äänet sekä klaviatuurilla että nuottíviivastolla

Demo 3: Lottovoitto

41.

Koskettimistojen eri soundeja hyödyntävä kollektiivisävellys

Tutustutaan koskettimistojen toimintaan ja soundeihin. Etsitään koskettimistoilta erilaisia tunteita ja tunnelmia kuvastavia soundeja. Lopuksi keksitään tunteita/tunnelmia sisältävä tapahtumaketju ja tehdään siihen sopivat musiikit.

Lottovoitto...

» Työskentelyn eteneminen

- Oppilaita pyydetään valitsemaan kolme erilaista tunnetta tai tunnelmaa, esim. iloinen, surullinen ja vihainen.
- Tunnelmien/tunteiden keksimisen jälkeen kukin oppilas etsii kuulokkeet päässä vähintään kolme kuhunkin tunnelmaan sopivaa soundia koskettimistoista.
- Kun soundit on löydetty, keksitään tunnelmiin/tunteisiin liittyviä tapahtumaketjuja, joista valitaan yhdessä yksi.
- Keksitään yhdessä musiikki valittuun tapahtumaketjuun.
- Harjoitellaan kappaletta ja haluttaessa esitetään se konsertissa.

Lottovoiton etenemisen kuvaus

Tässä yksi esimerkki tehtävän toteutuksesta.

Ryhmä ehdotti kahta eri tapahtumaketjua:

1) Joku on koulussa aluksi iloinen, sitten häntä kiusataan, joten tunnelma muuttuu surulliseksi, ja lopuksi kiusattu on vihainen.

2) Joku voittaa lotossa (iloinen), rahat varastetaan (surullinen), minkä jälkeen hän on vihainen, koska rahat on varastettu.

Ryhmän oppilaat valitsivat kappaleen aiheeksi lottovoiton. Lottovoitto-kappaleen synnystä ja tapahtumista:

– Kappaleen alussa on lottorivin arvonta:

– Oppilaat L ja Je soittavat soundilla 400 jännitysmusiikkia, ja oppilaat M ja E soittavat taustalle soundilla 369 matalaa urkupistettä hiljaa. Oppilas Ju arpoo numerot soundilla 400, jossa on puhuttuja numeroita. Numeroiden arpomisen aikana soundilla 400 soitettu jännitysmusiikki on tauolla ja jatkuu taas numeroiden arpomisen jälkeen. Ennen viimeistä numeroa on pitempi tauko.

– Viimeisen numeron arpomisen jälkeen oppilaat M ja E soittavat voittomusiikkia soundilla 369.

– Voittomusiikin jälkeen oppilaat Je ja Ju soittavat varastamismusiikkia: soundilla 119 isoja klustereita eri korkeudelta.

Oppilaat M ja E soittavat soundilla 369 korkealta vinkaisuja.

– Paikalle saapuu poliisiauto, jolloin soundilla 119 soitetaan pillien ulvontaa. Oppilas L aloittaa poliisiauton teeman soittamisen hiljaa ja miksaa volumenappulalla soittimen kovemmalle.

– Poliisin ja varkaan välillä tapahtuu seuraava tapahtumaketju, jossa käytetään Voice padin soundeja:

– Poliisi puhaltaa pilliin.

– Poliisi sanoo: Hei, hei, hei!

– Varas vastaa: Jou jou!

– Varas sylkee muutaman kerran.

– Poliisi ampuu kaksi laukausta.

– Poliisiauto lähtee pois pillit ulvoen. Pillien ääni alkaa voimakkaana ja häipyy pois.

Tätä kappaletta työstettiin yhteensä viidellä tunnilla ja kappale esitettiin konsertissa.

Demo Lottovoitto on
kuunneltavissa
www.opus1.fi - sivustolla
(tehtävä numero 41)

Äänipiiri

- ♦ kukin keksii itselleen soundin omalle soittimelleen
- ♦ laitetaan soundit kulkemaan piirissä järjestyksessä
- ♦ seuraavaksi yksi soittaja lähettää oman soundinsa jollekin toiselle piirissä toista silmiin katsoen ja jatkaa niin kauan soundia luupaten, kunnes toinen huomaa saaneensa soundin
- ♦ soundin saanut lähettää oman soundinsa taas seuraavalle
- ♦ voidaan laittaa useampi soundi kerrallaan liikkeelle

Koneita

- ◆ keksitään yhdessä kone, joka muodostuu erilaisista luupeista (hyödynnetään monipuolisesti musiikin eri parametreja)
- ◆ rakennetaan kone latomalla luuppi kerrallaan päällekkäin
- ◆ haluttaessa luoppia voi kehittää eteenpäin

Pesukone

- ♦ Tehdään yhdessä esimerkkinä pesukone. Mietitään millaisia eri ääniä pesukoneesta lähtee? Millaisia vaihteita pesukoneen ohjelmassa on?
- ♦ Veden otto (veden kohina ja lirinä), pyykin pyöritys (moottorin ääni ja veden loiskumisääni), pumppu imee vettä pois (pumpun ääni ja veden lirinä), linkous (erilainen soundi kun kiihtyy, linkoaa ja hidastaa), veden otto uudelleen jne., lopussa usein joku piippaus
- ♦ jaetaan tehtävät oppilaille, yhtä tehtävää hoitamassa on useampi oppilas
- ♦ Yhteisen koneen jälkeen voidaan jakaantua pienryhmiin ja muodostaa omat koneet. Voidaan pohtia, valmistaako kone jotain. Keksitään koneelle nimi. Esitetään kone muille ryhmille. Arvuutellaan, mikä kone on kyseessä ja mitä kone mahtaa valmistaa.

Improvisaatio konsonanteilla /

Anto Pett

- ◆ 1) Improvisoidaan lyhyillä konsonanteilla
- ◆ 2) Improvisoidaan soivilla konsonanteilla
- ◆ 3) Yhdistellään lyhyitä ja soivia konsonantteja

Oppilaan keksimä improvisaatio konsonanteilla

- ◆ Etunimien konsonanteilla improvisaatio

Improvisaatio vokaaleilla /

Anto Pett

- ◆ 1) Improvisoidaan eri vokaaleilla
- ◆ 2) Liu'utaan vokaalista toiseen asteittain muuttaen
- ◆ 3) Tehdään vokaaleista pareja ja leikitellään niillä
- ◆ 4) Yhdistellään kohtia 1) - 3)

Improvisaatio konsonanteilla ja vokaaleilla

- ◆ Improvisoidaan konsonanteilla ja vokaaleilla kaikkia aiempia keinovaroja hyödyntäen
- ◆ Voidaan halutessa päättää ennakkoon, improvisoidaanko tonaalisesti vai atonaalisesti, otetaanko mukaan jokin tunnelma / tunne / tapahtumasarja, improvisoidaanko runon tai maalauksen pohjalta...

Pedagogista kirjallisuutta

- Säveltäjäksi kasvattaminen (toim. Juha Ojala ja Lauri Väkevä)
- Heidi Partti ja Anu Ahola: Säveltäjyyden jäljillä
- Katarina Kuick ja Ylva Karlsson: Kirjoittamisen ihanuus: Nuoren kirjoittajan opas
- Heikki Salo: (Kahle)kuningaslaji, laululyriikan käsikirja
- Anna Kuoppamäki, Maarit Myllynen ja Maami Snellman: Taidepolkuja ympäristöempatiaan

Pedagogista kirjallisuutta...

- Natalie Goldberg: Avoin mieli, kuinka elää kirjoittajan elämää
- Luovan kirjoittajan työkirja (20 kirjoittajaa, 70 sormiharjoitusta)
- Emma Hill, Moira Clinch, Jessica Singh: Luovuuden riemu
- Seita Parkkola; Niina Repo; Helena Linna; Outi-Maria Takkinen; Tuutikki Tolonen; Marja-Leena Mäkelä: Timantinmetsästäjä Luovan kirjoittamisen opas

Pedagogista nettiopetusmateriaalia

- Suomen Säveltäjien Ääneni äärelle- työryhmä ja Mutes ry:n työryhmä: <https://www.opus1.fi>
- Säpe-reseptejä:
- <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-051-9>
- <https://sapettajat.wordpress.com>
- Kuule minä sävellän: <http://www.kuuleminasavellan.fi>
- Toiminnallinen ja musiikkilähtöinen musiikin perusteiden opetus (TOMU): <https://www.mupeope.fi>

Pedagogista nettiopetusmateriaalia

- Herkkien korvien tehtäväkortit 1: :
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/156292>
- Herkkien korvien tehtäväkortit 2: :
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161252>

KIITOS!

- ◆ Vastaan mielellään kysymyksiinne!
- ◆ sanna.ahvenjarvi@gmail.com
- ◆ Follow me:
- ◆ www.sannaahvenjarvi.com
- ◆ www.facebook.com/SannaAhvenjarviComposer
- ◆ www.youtube.com/AhvenjarviLappalainen